

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: דרמה	–	40	נקודות
פרק שני: שירה	–	60	נקודות
סך הכול	–	100	נקודות

שני הפרקים בבחינה הם **חובה**.

בפרק הראשון (דרמה) יש לענות על שאלה אחת (40 נקודות).

בפרק השני (שירה) יש לענות על שתי שאלות (לכל שאלה – 30 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.

(2) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(4) לנבחנים אינטרניים: **חובה** לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – דרמה (40 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 1–6 (40 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

וטרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

1. רדיפת האמת, רדיפת הצדק, אהבה, הזדהות, קנאה, שנאה ונקמה הן מניעים העומדים במרכז העלילה של טרגדיות רבות. איזה (או אילו) מן המניעים האלה עומד (או עומדים) במרכז העלילה של טרגדיה שלמדתם? הסבירו והדגו את דבריכם על פי שתי סצנות מן הטרגדיה.

2. תארו את הטעות הגורלית בטרגדיה שלמדתם. ציינו את השלב בטרגדיה שבו התרחשה הטעות, את המניעים או הסיבות לגרימת הטעות ואת תוצאותיה. הדגו את דבריכם.

3. שילוב של תכונות הגיבור (או הגיבורה) ושל גורמים חיצוניים מובילים לגורל הטרגי. הסבירו והדגו קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדתם.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

4. במחזות רבים יש מאבק בין דמויות. תארו מאבק מרכזי במחזה שלמדתם. הסבירו והדגו אם הסיבות למאבק זה הן אישיות או אידאולוגיות-עקרוניות או שמא שילוב של כל הסיבות האלה.

5. במחזות מודרניים רבים מתוארת חוויה של ניכור, זרות או השפלה. תארו חוויה כזאת במחזה המודרני שלמדתם, והסבירו כיצד היא באה לידי ביטוי בשתי סצנות מן המחזה.

6. מי היא הדמות החזקה והמשפיעה ביותר במחזה שלמדתם? הסבירו כיצד דמות זו משפיעה על הדמויות האחרות במחזה.

פרק שני – שירה (60 נקודות)**(שירת ימי הביניים, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת לאה גולדברג, שירת רחל)**

ענו על שתיים מן השאלות 7–20 (לכל שאלה – 30 נקודות).

שירת ימי הביניים**7.** קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.**לבי במזרח / יהודה הלוי**

לבי במזרח ואנכי בסוף מערב – / איך אטעמה את אשר אכל ואיך יערב?
 איכה אשלים נדרי ואסרי, בעוד / ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב?
 יקל בעיני עזב כל טוב ספרד, כמו / יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב!

תארו את הניגוד בשיר, והסבירו את התרומה של ניגוד זה לבניית משמעות השיר.

8. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.**יפה נוף / יהודה הלוי**

יפה נוף, משוש תבל, קריה למלך רב, / לך נכספה נפשי מפאתי מערב!
 המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם, / כבודך אשר גלה ונוף אשר חרב.
 ומי יתגני על כנפי נשרים, עד / ארוה בדמעותי עפרך ויתערב!
 דרשתי, ואם מלכך אין בך ואם במקום / צרי גלעדך – נחש שרף וגם עקרב.
 הלא את אבניך אחונן ואשקם / וטעם רגביך לפי מדבש יערב!

תארו את הניגוד בין ירושלים בהווה לירושלים בעבר, והסבירו את התרומה של ניגוד זה להבנת היחס של הדובר בשיר כלפי ירושלים.

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הבא מבול / יהודה הלוי

הבא מבול ושם תבל חרבה? / ואין לראות פני ארץ חרבה,
ואין אדם ואין חיה ואין עוף – / הסף הכל ושכבו מעצבה?
ובראות הר ושוחה לי מנוחה, / וארץ הערבה לי ערבה.
ואשגח לכל עבר – ואין כל, / אבל מים ושמים ותבה,
ולויתן בהתיחו מצולה, / ואחשב כי תהום יחשב לשיבה.
ולב הים יכחש באניה, / כאלו היא ביד הים גנבה!
ויים יזעף – ונפשי תעלז, כי / אלי מקדש אלהיה קרבה.

תארו את מצבו של הדובר בשיר, והסבירו כיצד הוא מתמודד עם מצב זה.

שירת חיים נחמן ביאליק

10. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ / חיים נחמן ביאליק

בית 1
הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחוֹת,
וְהִי חִיקָךְ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קוֹרֵת פְּלוֹתִי הַנִּדְחוֹת.

בית 2
וּבָעֵת רַחֲמִים, בִּין־הַשְּׁמָשׁוֹת,
שָׁחִי וְאָגַל לָךְ סוֹד יְסוּרֵי:
אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם נְעוּרִים –
הֵיכָן נְעוּרֵי?

בית 3
וְעוֹד רָז אֶחָד לָךְ אֶתְּוֹדָה:
נִפְשִׁי נִשְׁרָפָה בְּלֶהֱבָה;
אוֹמְרִים, אֶהְבָּה יֵשׁ בְּעוֹלָם –
מֵה־זֹאת אֶהְבָּה?

בית 4
הַכּוֹכָבִים רָמוּ אוֹתִי,
הָיָה חֲלוֹם – אָךְ גַּם הוּא עָבַר;
עָתָה אֵין לִי כְּלוֹם בְּעוֹלָם –
אֵין לִי דָבָר.

בית 5
הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחוֹת,
וְהִי חִיקָךְ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קוֹרֵת פְּלוֹתִי הַנִּדְחוֹת.

הסבירו כיצד הדובר בשיר מביע את הרצון שלו בקשר.

בתשובתכם הציגו שתי דרכי עיצוב התורמות לביטוי של רצון זה בשיר.

11. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

צפרת / חיים נחמן ביאליק

- בית 1 כִּלְהֵעוֹלָם טוֹבֵעַ בְּאוֹר וּבִשִּׁיר,
אוֹצְרוֹת חַיִּים לֹא־שִׁעְרָתִים מְסַבֵּיב מִתְרַחֲשִׁים,
וּבְמִשְׁעַל הַנִּמְתָּח בֵּין יַעַר וְנִיר
שְׂגִינֵנו הוֹלְכִים וּמַחֲשִׁים.
אָנוּ הוֹלְכִים וְהוֹלְכִים, לְשִׁבְלֵנוּ אֵין קֶץ,
אֶפְסוֹנוּ שְׂבָלִים, כְּתָרוֹנוּ צִפּוֹרוֹת,
וּבְחִנִּיתוֹת שְׁלִי־זָהָב יִפְגַּעְנוּ כָּל־עֵץ
וּבְצִאָלִי צִמְרוֹת.
- בית 2 הַדְּמוּת כְּרוּב אִם עַב קָלָה בְּרוּם עוֹלָם רִפְרָפָה?
אֶךְ גַּם־הִיא חִישׁ הַפְּלִיגָה לְמַדִּינַת הַיָּם –
וְאֶת־הַרְהוּרִי הִטְהוֹר כְּמוֹהָ וָרֵם
נִשְׁאַה עִמָּה לְנִצָּח עַל־כֶּתֶפֶה.
וְשׁוּב זֶהָר רִקִּיעַ, וְשׁוּב תִּכְלֶת בְּלִי־סוֹף,
אֶת הוֹלְכֶת בְּרֹאשׁ וְאֵנִי כְּרוּף אַחֲרֶיהָ,
וּבְקִמּוֹתֶיהָ הַמְּלֹאוֹת הַשְּׁתַרְעֵנּוּ הַנוֹף,
וְהַפֵּל בְּהִיר בּוֹ כְּמוֹ בְּעֵינֶיהָ.
- בית 3 רָגַע אֶחָד לִי נִדְמָה: בִּיעַר הֶלֶז,
הַמֶּאֱפִיל וּמִשִּׁיב צָנְתוֹ עָלֵינוּ,
גָּנוּז מִטְמוֹן מִסְתָּרִים, הַמְּשַׁמֵּר מֵאֶז
וּמֵעוֹלָם לְשִׁגְנוֹ –
פֶּתֶאֱם רַחֲפָה הַקָּמָה – וּמִפָּה אֱלִיפָה
עֶבֶר רֶטֶט קָרְנִים עַל־פְּנֵי הָאוֹקְיָנוֹס.
הוּא, מִי הַשְּׁלִיג עָלֵינוּ – וּבִשְׁפַע כְּזָה,
חֵיל צִפּוֹרוֹת לְבָנוֹת?
- בית 4 וְהִנֵּה נִקְלָעָה צִפְרָת כְּפָרַח בְּקִצָּה
שֶׁעַר מַחְלֶפְתָּהּ הַמְּפִזָּה עַל־הַמַּחְגָּרֶת,
וְכִמּוֹ רִמְזָה לִּי: בְּחוּר, קוֹם שְׁקֵה־לָּהּ, וְדָמָה
אֵלֶי הַצִּפְרָת!
אוֹלָם אֶת – הַהֲרֹגֶשֶׁת בַּצִּפְרָת וּבִי?
הַהֲרֹגֶשֶׁת, כִּי גַם־נִפְשִׁי נְתוּנָה בְּשָׁבִי,
וּמִפְּרָפְרָת וּתְלוּאָה, וּמִצִּפָּה לִישׁוּעָה
בְּמַחְלֶפְתָּהּ הַקְּלוּעָה?
- בית 5 וּבְעֵינֶיהָ שׁוּב אֶצִּץ וְאֶבְקֶשׁ שָׁם תְּשׁוּבָה –
וּכְבִּתְחֻלָּה הֵן צְנוּעוֹת, שְׁתֵּי יוֹגֵי הַחֹן;
מִה־לִּי צְנִיעוֹת עֵינֶיהָ – וּמַחְלֶפְתָּהּ מְשׁוּבָה,
הִיא אוֹמֶרֶת לִּי: הֵן!
מִהְרִי, מִהְרִי, אַחוּתִי, נְבוֹאָה הַיַּעֲרָה,
תַּחַת חֶפֶת אֲשֶׁרִיו לָהּ כָּל־נִפְשִׁי אֶפִיקָה,
וְאֶת־כָּל־אַהֲבָתִי הַתְּלוּיָה בְּשַׁעֲרָה
נְמִית שְׂגִינֵנוּ בְּנִשְׁיָקָה.

הציגו את תיאורי הטבע בשיר, והסבירו את תרומתם לבניית משמעות השיר.

12. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

עם דמדומי החמה אל-החלון נא-גשי ועלי התרפקי, לפתי היטב צוארי, שימי ראשך על-ראשי – וכה עמי תדבקי.	הם האיים הרחוקים, העולמות הגבהים זו בחלומות ואינום; שעשוננו לגרים תחת כל-השמים, וחיינו – לגיהנם.
ומחשקים ודבקים, אל-הזהר הנורא דומם נשוא עינינו; ושלחנו לחפשי על-פני ימי האורה כל-הרהורי לבנו.	המה איי-הזהב זו צמאנו אליהם כאל ארץ מולדת; שכל-כוכבי הליל רמזו לנו עליהם באור קרן רועדת.
והתנשאו למרום ביעף שוקק פיונים, ובמרחק פליגו, לאבדו; ועל-פני רכסי ארגמן, איי-זהר אדמונים, ביעף דומם ירדו.	ועליהם נשארנו בלי-רע ועמית כשני פרחים בציה; כשני אבדים המבקשים אבדה עולמית על-פני ארץ נכריה.

בשיר זה מתואר מסע שמתחיל בתקווה אך מסתיים בהחמצה.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

שירת לאה גולדברג

13. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

האַמנֶם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד / לאה גולדברג

בית 1 האַמנֶם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד,
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה, וְתִלְכִי בּוֹ כְּהֶלֶךְ הַתָּם,
וּמִחֲשׁוֹף כִּי־רָגֵלְךָ יִלְטֹף בְּעָלִי הָאֶסְפָּסֶת,
אוֹ שְׁלִפְי־שִׁבְלִים יִדְקְרוּךְ וְתִמְתֵּק דְּקִירָתָם.

בית 2 אוֹ מָטָר יִשְׁיגֶךָ בַּעֲדַת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֹת
עַל כְּתִפֶּיךָ, חֲזָף, צִוָּאֲרָךְ, וְרֹאשְׁךָ רַעֲנָן.
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה הָרֵטֹב וְיִרְחֹב בְּךָ הַשָּׁקֵט
כָּאוֹר בְּשׁוּלֵי הָעֵנָן.

בית 3 וְנִשְׁמָתָ אֶת רִיחוֹ שֶׁל הַתָּלֵם נָשִׁם וְרָגַע,
וְרֹאִית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאֵי־הַשְּׁלֹלִית הַזֹּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמֵתָר בָּם לְנֹגַע,
וּמֵתָר, וּמֵתָר לְאַהֲבָה.

בית 4 אֶת תִּלְכִי בַשָּׂדֶה. לְבַדְךָ. לֹא נִצְרָבֶת בְּלֶהֱט
הַשְּׂרָפּוֹת, בְּדַרְכִים שֶׁסָּמְרוּ מְאִימָה וּמִדָּם.
וּבִישָׁר־לֵב שׁוֹב תִּהְיִי עֲנוּה וְנִכְנָעַת
כָּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כָּאֶחָד הָאֲדָם.

מהי תרומתו של הבית הרביעי לעיצוב החוויה של הדוברת, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר כולו?
הסבירו והדגישו את דבריכם.

14. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

אָרֹן / לאה גולדברג

בית 1
כָּאֵן לֹא אֲשַׁמֵּעַ אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.
כָּאֵן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנָפֶת שְׁלֵג,
אָבֵל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתַי שֶׁקָּמָה לְתַחֲיָה.

בית 2
צִלְצוֹל הַמְּחַטִּים: הִיָּה הָיָה ---
אֶקְרָא מוֹלָדֶת לְמֶרְחֵב הַשְּׁלֵג,
לְקֶרֶח יִרְקָרֵק כּוֹבֵל הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

בית 3
אוֹלֵי רֶק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיּוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

בית 4
אֶתְכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעָמִים,
אֶתְכֶם אֲנִי צִמְחָתִי, אֲרָנִים,
וְשָׂרְשִׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

מהי תרומתו של הבית הרביעי לעיצוב חוויית ההגירה של הדוברת, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר כולו?
הסבירו והדגִּימו את דבריכם.

15. לפניכם סונטה ב, מתוך מחזור הסונטות: "שירי אהבה מספר עתיק" מאת לאה גולדברג, המתחילה במילים "ולא היה בינינו אלא זהר". קראו אותה, וענו על השאלה שאחריה.

בית 1
ולא היה בינינו אלא זהר
ענו של השכמה ברחוב כפרי
ולבובו של גן בטרם פרי
בלכן תפרחתו יפת התאר.

בית 2
ומה מאד צחקת באמרי
כי אל השחר הענג כנרד
אקרב ואקטפנו למזכרת
ואשמרנו בין דפי ספרי.

בית 3
את זרועך נשאת, התזכר?
והנידוּת אט ענף תפוח,
ועל ראשי ירד מטר צחר.

בית 4
מאחורי גבך הכפר געור,
החלונות נצטלצלו עם רוח –
ולא היה בינינו אלא אור.

מהי החוויה המתוארת בשיר? הסבירו והדגימו שני אמצעים אומנותיים התורמים לעיצוב חוויה זו.

16. קראו את מחזור השירים א-ג, וענו על השאלה שאחריו.

הסתכלות בדבורה / לאה גולדברג

א	ב
ברבוע חלון מואר – על שמשה, מבחוץ, צללית של דבורה כמעט אין לראות את כנפיה.	בשמך היא היתה עליה זהב נופל, בפרח היא היתה טפה של דבש אפל, ואגל טל בנחיל של כוכבים – ופה היא צל.
הפוכה. גוף צר. שש רגלים דקות – בגלוי עירם, באיום מכער זוחלת דבורה.	מלה אחת של שיר בנחיל המצלצל, בשורת רצון נמרץ בתוף שרב עצל, תנועת האור באפר דמדומים – ופה היא צל.
איך נכתיר אותה בדברי שירה? איך נשיר ומה? יבוא ילד קטן ויאמר: המלכה עירמה.	ג מדבשך? מי יזכר את דבשך? הוא שם, הרחק, בפנור. פאן, בשמשה מוארה, גופך, ראשך – כלך עלך, שנאה אינאונים עלובה וענרת. הפחד הורג. השמרי לנפשך.

הסבירו והדגימו כיצד הדבורה מתוארת בכל אחד משלושת השירים א-ג.

שירת רחל

17. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
 צר עולמי כעולם נמלה,
 גם משאי עמסתי כמוה
 רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אל צמרת –
 דרך מכאוב ודרך עמל,
 יד ענקים זדונה ובוטחת,
 יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליז והדמיע
 פחד טמיר מיד ענקים.
 למה קראתם לי, חופי הפלא?
 למה כזבתם, אורות רחוקים?

פרשו את הבית האחרון, והסבירו את תרומתו בבניית משמעות השיר.

18. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

פגישה, חצי פגישה / רחל

פגישה, חצי פגישה, מבט אחד מהיר,
 קטעי ניבים סתומים – זה די...
 ושוב הציף הכל, ושוב הכל הסעיר
 משבר האשך והדן.

אף סכר שכחה – בגיתי לי מגן –
 הנה ה'ה' כלא ה'ה'.
 ועל ברפי אכרע על שפת אגם סואן
 לשותות ממנו לרו'ה!

כיצד הדוברת בשיר מתארת את הפגישה, ואילו רגשות פגישה זו מעוררת בה?
 הסבירו והדגו את דבריכם.

19. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מיכל / רחל

ותַאֲהַב מִיכָל בֵּת שְׁאוּל אֶת דָּוִד... וַתִּבְּזוּ לוֹ בְּלִבָּהּ
(שמואל א, י"ח, כ'; שמואל ב, ר', ט"ז)

מִיכָל, אַחֻזֹת רְחוּקָה! לֹא נִתַּק חוּט הַדּוֹרוֹת,
לֹא שָׁלְטוּ בְּכַרְמֶךָ הַנוֹגָה חֲרָלֵי הַזָּמָן,
עַל כְּתָנִית מְשִׁיךְ לֹא דָהוּ פִּסִּי אֲרָגְמָן
וְצִלְצוּל אֲצָעֵדוֹת זֶהְבֶּךָ עוֹד הָאֵזֶן תִּקְלֹט.

לֹא אַחַת רְאִיתִיךָ נֶצְבֶּת לִיד הָאֶשְׁנָב,
בְּעֵינֶיךָ הִיפָּה מְהוּלִים גִּאָּוָה וְרֶף;
מִיכָל, אַחֻזֹת רְחוּקָה, אֲנִי עֲצוּבָה כְּמוֹךָ,
כְּמוֹךָ נְדוּנוֹתִי לְבוֹז לְאִשֶּׁר אֶהֱב.

כיצד הקרבה הרבה שהדוברת מרגישה אל מיכל בת שאול באה לידי ביטוי בשיר?
הסבירו והדגימו את דבריכם.

20. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בְּאַחַד גִּלְגּוּלֵי / רחל

הֶהְיִיתִי חָיָה בֵּין חַיּוֹת הַשָּׂדֶה
בְּיָמִים רְחוּקִים, בְּאַחַד גִּלְגּוּלֵי?
וּמֵאֵז לִי קִרְבַּת הָאָחוֹת לְחִי
וְאִמַּת הָאָדָם הַרוֹדָה?

אֶפְרַת הַנוֹצָה וְחֶסֶרֶת הַמָּגֶן
גִּלְגָּלֶה-פְּרָפְרָה בִּי וְשִׁמַּת צְפוֹר?
מְנַגֶּנֶה עֲגֻמוּמִית, אֶהְבֵּת הַדְּרוֹר –
הֵן מְמֹנָה, מְמֹנָה שְׂתִיהֵן.

וְאוּלֵי בְּגִלְגּוֹל הָרְחוּק־קָדוֹם
הֵיִיתִי גְבַעֲל־עֲשָׂבִים יִרְקָק?
וְלָכֵן בְּאִמִּי־אֲדָמָה אֲדַבֵּק,
וּמְנוּחִי בְּחִיקָה הַשָּׁחוּם.

כיצד הדוברת בשיר מתארת את עצמה ואת עולמה?

הסבירו והדגימו את דבריכם.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך